УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ ЗА СПЕЦИЈАЛНУ ЕДУКАЦИЈУ И РЕХАБИЛИТАЦИЈУ
ВЕЋЕ ЗА МАСТЕР, СПЕЦИЈАЛИСТИЧКЕ И ДОКТОРСКЕ СТУДИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Тема: УЛОГА ВРШЊАЧКИХ ОДНОСА У РАЗВОЈУ ПРОБЛЕМА У ПОНАШАЊУ ТОКОМ АДОЛЕСЦЕНЦИЈЕ

Кандидат: Срђан Кљајевић

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Веће за мастер, специјалистичке и докторске студије Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, на седници одржаној 26. децембра 2017. године, на основу члана 57. тачка 7. Статута Факултета, као и на основу предлога Одељења за превенцију и третман поремећаја понашања донело је Одлуку о образовању Комисије за оцену подобности теме и кандидата за израду докторске дисертације под називом УЛОГА ВРШЊАЧКИХ ОДНОСА У РАЗВОЈУ ПРОБЛЕМА У ПОНАШАЊУ ТОКОМ АДОЛЕСЦЕНЦИЈЕ, кандидата Срђана Кљајевића, мастер дефектолога.

У Комисију су именовани:

- др Весна Жунић-Павловић, редовни професор, ужа научна област Теоријски и методски приступи у превенцији и третману поремећаја понашања, запослена на Универзитету у Београду – Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију, изабрана у звање редовног професора 2014. године;
- др Горан Јованић, доцент, ужа научна област Теоријски и методски приступи у превенцији и третману поремећаја понашања, запослен на Универзитету у Београду – Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију, изабран у звање доцента 2013. године;
- др Мелиха Биједић, ванредни професор, ужа научна област Поремећаји у понашању, запослена на Универзитету у Тузли – Едукацијско-рехабилитацијском факултету, изабрана у звање ванредног професора 2017. године.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Срђан (Александар) Кљајевић је рођен 23. фебруара 1981. године у Прибоју. Основне студије завршио је 2013. године, на Универзитету у Београду – Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију, студијски програм Превенција и третман поремећаја понашања. На Универзитету у Београду – Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију, на студијском програму Превенција и третман поремећаја понашања завршио је мастер академске студије 2015. године и одбранио завршни (мастер) рад под називом „Карактеристике зависника од хероина на третману у Специјалној болници за болести зависности у Београду“. Докторске студије уписао је 2015/2016. школске године на Универзитету у Београду – Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију, студијски програм Дефектологија. Положио је све испите предвиђене програмом, са просечном оценом 9,83.

Приказ научних и стручних радова кандидата са оценом

1. Kljajević, S. (2017). Istraživanja zloupotrebe droga i tretman zavisnosti u penitensijarnim ustanovama. *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, *16*(2), 223-252. ISSN 1452-7367; UDK 343.261-052:[616-056.8:613.83 343.81:616-082; DOI 10.5937/specedreh16-13040

Рад садржи целовит приказ савремених сазнања о повезаности злоупотребе психоактивних супстанци и криминалног понашања. Посебан фокус овог рада је на анализи емпиријских података о учесталости удружене појаве ова два проблема и критичком осврту на теоријска објашњења која указују на њихове заједничке етиолошке факторе. У завршном делу рада представљени су ефективни програми третмана који се примењују у установама за извршење кривичних санкција.

У наведеном раду обрађена су важна питања о феноменологији, етиологији и третману проблема у понашању. Рад је значајан за теоријско фундирање докторске дисертације и директно повезан са предложеним пројектом.

2. Kljajević, S. (2014). Psihološki faktori u etiologiji zavisnosti od droge. *Socijalna misao*, *21*(2), 67-81. ISSN 0354-401X

У раду је дат систематичан преглед теоријских концептуализација и најзначајнијих емпиријских студија који објашњавају улогу различитих психолошких фактора у појави и развоју болести зависности. На оригиналан начин су представљене и протумачене поставке психодинамске теорије, теорије учења и когнитивне теорије, као и резултати истраживања повезаности између болести зависности и особина личности, менталних поремећаја и сл.

Рад је повезан са предложеним пројектом и у функцији израде теоријско-методолошког оквира докторске дисертације, будући да се бави повезаношћу екстернализованих и интернализованих проблема.

3. Kljajević, S. (2017). Socio-kulturna obeležja upotrebe droga. *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, *17*(2), 137-151. ISSN 0350-2694; UDK 316.624:613.83

У раду је целовито и темељно обрађена проблематика употребе дрога у контексту развоја друштва. Полазно становиште о утицају друштвених, политичких и економских прилика на употребу дроге поткрепљено је исцрпним и занимљивим подацима из различитих историјских епоха. Пажња је посебно усмерена на социо-културолошке факторе савременог друштва који могу допринети употреби дрога, као што је глобализација.

У раду се разматрају механизми путем којих социјални контекст утиче на понашање појединца, што је од кључног значаја за разумевање процеса и односа у вршњачкој групи. Стога је рад непосредно повезан са предложеним пројектом докторске дисертације.

Комисија сматра да објављени радови Срђана Кљајевића припадају ужој научној области Теоријски и методски приступи у превенцији и третману поремећаја понашања и да су непосредно повезани са предложеним пројектом докторске дисертације.

III КРИТЕРИЈУМИ И РАЗЛОЗИ НА КОЈИМА СЕ ЗАСНИВА ПОЗИТИВНА ОЦЕНА О ПОДОБНОСТИ КАНДИДАТА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу увида у приложену документацију, као и на основу анализе објављених радова, Комисија констатује да кандидат Срђан Кљајевић испуњава све услове за израду докторске дисертације. Срђан Кљајевић је положио све испите предвиђене програмом докторских студија и има објављене научне радове који припадају ужој научној области Теоријски и методски приступи у превенцији и третману поремећаја понашања и који су у вези са предложеним пројектом докторске дисертације.

IV ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

Проф. др Весна Жунић-Павловић је запослена на Универзитету у Београду – Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију од 1995. године. У звање редовног професора изабрана је 2014. године. Ангажована је у реализацији наставе на свим нивоима студија, на следећим предметима: Методски приступи у превенцији поремећаја понашања, Методски приступи у третману поремећаја понашања, Методе третмана малолетничке делинквенције и Ситуациона превенција криминала на основним академским студијама; Индивидуални и групни рад на мастер академским студијама; Фундаментална истраживања поремећаја понашања и Истраживања у превенцији и третману делинквентног и криминалног понашања на докторским академским студијама.

Проф. др Весна Жунић-Павловић учествује у реализацији два пројекта које финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја РС – „Криминал у Србији: феноменологија, ризици и могућности превенције“ Института за криминолошка и социолошка истраживања (бр. 47011) и „Социјална партиципација особа са интелектуалном ометеношћу“ Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију (бр. 179017).

Објављени радови проф. др Весне Жунић-Павловић припадају ужој научној области Теоријски и методски приступи у превенцији и третману поремећаја понашања. У свом научно-истраживачком раду углавном се фокусирала на проучавање порекла и развоја проблема у понашању и примену тих сазнања у креирању и евалуацији програма превенције и третмана. Објавила је преко 200 научних радова. У претходних десет година, проф. др Весна Жунић-Павловић објавила је четири поглавља у тематским зборницима међународног значаја, један рад у међународном часопису изузетних вредности, два рада у међународним часописима, пет радова у националним часописима међународног значаја, 20 саопштења са међународних скупова штампаних у целини, 12 саопштења са међународних скупова штампаних у изводу и осам радова у врхунским часописима националног значаја.

Релевантни научни радови проф. др Весне Жунић-Павловић су:

1. Pavlović, M., Žunić-Pavlović, V. & Glumbić, N. (2013). Students' and teachers' perceptions of aggressive behaviour in adolescents with intellectual disability and typically developing adolescents. *Research in Developmental Disabilities, 34*(11), 3789-3797. ISSN 0891-4222; DOI 10.1016/j.ridd.2013.07.035
2. Žunić-Pavlović, V., Pavlović, M., Kovačević-Lepojević, M., Glumbić, N. & Kovačević, R. (2013). The relationships between personal resiliency and externalising and internalising problems in adolescence. *Československá Psychologie, 57*(1), 1-14. ISSN 0009-062X
3. Žunić-Pavlović, V., Pavlović, M. & Glumbić, N. (2013). Drug use in adolescents with mild intellectual disability in different living arrangements. *Drugs: Education, Prevention, and Policy, 20*(5), 399-407. ISSN 0968-7637; DOI 10.3109/09687637.2013.767320
4. Žunić-Pavlović, V. i Pavlović, M. (2014). Obrazovne potrebe učenika sa emocionalnim i bihevioralnim poremećajima. *Nastava i vaspitanje, 63*(4), 703-716. ISSN 0547-3330; UDK 376.1-056.48/.49
5. Pavlović M. i Žunić-Pavlović, V. (2016). Naučna zasnovanost programa stručnog usavršavanja za prevenciju vršnjačkog nasilja. *Nastava i vaspitanje, 65*(1), 77-92. ISSN 0547-3330; DOI 10.5937/nasvas/1601077P; UDK 37.06:364636
6. Pavlović, M., Žunić-Pavlović, V. i Glumbić, N. (2017). A comparison of individual qualities of resiliency of adolescents with mild intellectual disability and typically developing adolescents. *Nastava i vaspitanje, 66*(2), 289-304. ISSN 0547-3330; UDK-159.913.072-056.313-053.6; DOI 10.5937/nasvas1702289P
7. Žunić-Pavlović, V., Pavlović, M. i Kovačević-Lepojević, M. (2013). Implikacije istraživanja bioloških faktora za prevenciju i tretman poremećaja ponašanja. U V. Žunić-Pavlović (ur.), *VII međunarodni naučni skup „Specijalna edukacija i rehabilitacija danas“*, rad štampan u celini,

27 – 29.09.2013., Beograd (str. 111-118). Beograd: Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju. ISBN 978-86-6203-045-0
8. Žunić-Pavlović, V., Glumbić, N. i Pavlović. M. (2015). Determinante agresivnog ponašanja dece i adolescenata: uticaj pola, uzrasta i nivoa intelektualnog funkcionisanja. U M. Vuković (ur.), *IX međunarodni naučni skup „Specijalna edukacija i rehabilitacija danas“*, rad štampan u celini, 25 – 27.9.2015., Beograd (str. 175-182). Beograd: Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju. ISBN 978-86-6203-09-6
9. Žunić-Pavlović, V., Pavlović, M., Glumbić, N. i Jovanić, G. (2017). Efektivnost samoedukacije roditelja u redukovanju eksternalizovanih problema kod dece predškolskog uzrasta. U M. Filipović i B. Brojčin (ur.), *Intervencije u ranom detinjstvu: U susret ispunjavanju ciljeva održivog razvoja novog milenijuma*, rad štampan u celini, 6 – 8.10.2017., Beograd (str. 185-192). Beograd: Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju. ISBN 978-86-6203-101-3
10. Odović, G., Žunić-Pavlović, V. & Jovanić G. (2014). Vocational training as a factor in the rehabilitation of inmates in institutions for enforcing penal sanctions. In M. Kulić & D. Ilić-Stošović (Eds.), *Education and rehabilitation of adults persons with disabilities* (pp. 353-365). Foča: University of East Sarajevo, Facultu of Medicine and University of Belgrade – Faculty of Special Education and Rehabilitation. ISBN 978-99955-733-9-3

Комисија сматра да проф. др Весна Жунић-Павловић испуњава услове за ментора предложене докторске дисертације. Проф. др Весна Жунић-Павловић реализује наставу на предметима који припадају ужој научној области Теоријски и методски приступи у превенцији и третману поремећаја понашања, учествује у два научна пројекта и има потребан број објављених научних радова из наведене области.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

Формулација назива дисертације

Предложени назив докторске дисертације је УЛОГА ВРШЊАЧКИХ ОДНОСА У РАЗВОЈУ ПРОБЛЕМА У ПОНАШАЊУ ТОКОМ АДОЛЕСЦЕНЦИЈЕ.

Комисија сматра да је предложени назив дисертације јасно и прецизно формулисан и да адекватно изражава суштину предмета истраживања.

Предмет истраживања

Предмет истраживања је повезаност између вршњачких односа и проблема у понашању код адолесцената. Адолесценција се сматра критичним развојним периодом за проучавање вршњачких односа. Један од најважнијих развојних задатака на овом узрасту је диференцирање од родитеља и успостављање социјалних односа са вршњацима. Вршњаци постају најважнија референтна група која снажно утиче на психосоцијални развој појединца. У складу са савременим трендовима у истраживањима ове проблематике, у предлогу пројекта докторске дисертације, вршњачки односи су представљени као мултидимензионалан конструкт који обухвата различите процесе и релације у вршњачкој групи, а то су: афективно везивање за вршњаке, вршњачка виктимизација, прихваћеност у вршњачкој групи и дружење са вршњацима који испољавају проблеме у понашању. Резултати бројних истраживања потврђују да наведене димензије вршњачких односа могу допринети развоју проблема у понашању током адолесценције. Међутим, претходне студије углавном су се бавиле проучавањем везе вршњачких односа са екстернализованим проблемима, док су интернализовани проблеми донекле запостављени. Малобројне студије у којима су проучаване специфичне везе наведених димензија са екстернализованим и

интернализованим проблемима сугеришу постојање извесних разлика. Предложени пројекат је заснован на Ахенбаховој класификацији проблема у понашању на екстернализоване и интернализоване, па пружа могућност да се расветли улога вршњачких односа у генези различитих проблема.

Комисија сматра да предмет истраживања има адекватно научно утемељење у савременим теоријским концептуализацијама и емпиријским истраживањима, као и да поседује потенцијал да допринесе унапређивању уже научне области Теоријски и методски приступи у превенцији и третману поремећаја понашања.

Познавање проблематике на основу изабране литературе

Предлог пројекта докторске дисертације садржи попис литературе у коме су наведени најважнији теоријски и емпиријски научни радови из области којој припада предложена тема. Предност је дата радовима новијег датума, али су обухваћене и раније објављене студије од фундаменталног значаја за ову проблематику.

На основу увида у попис полазне литературе, Комисија сматра да кандидат има целовит увид у теоријска и емпиријска достигнућа на пољу проучавања повезаности између вршњачких односа и проблема у понашању.

Циљеви истраживања

На основу изложеног предмета истраживања, постављени су следећи истраживачки циљеви: 1) Утврђивање учесталости и облика проблема у понашању код адолесцената; 2) Утврђивање квалитета вршњачких односа код адолесцената; 3) Утврђивање специфичних веза квалитета вршњачких односа са екстернализованим и интернализованим проблемима код адолесцената.

Комисија оцењује да су циљеви истраживања јасно формулисани и усклађени са предметом истраживања.

Хипотезе истраживања

У складу са постављеним циљевима истраживања, формулисане су следеће хипотезе: 1) Постоји повезаност између нивоа афективне везаности за вршњаке и проблема у понашању код адолесцената; 2) Постоји повезаност између учесталости и облика вршњачке виктимизације и проблема у понашању код адолесцената; 3) Постоји повезаност између нивоа прихваћености у вршњачкој групи и проблема у понашању код адолесцената; 4) Постоји повезаност између дружења са вршњацима који испољавају проблеме у понашању и проблема у понашању код адолесцената; 5) Постоје разлике у квалитету вршњачких односа између адолесцената са екстернализованим и са интернализованим проблемима.

Комисија сматра да су истраживачке хипотезе добро формулисане и правилно изведене из постављених циљева истраживања.

План рада

Планом рада предвиђено је да се до априла 2018. године обави прикупљање додатне теоријске и емпиријске грађе и конципирање теоријског дела докторске дисертације који ће обухватати следеће целине: 1) Појам адолесценције; 2) Преваленција и карактеристике екстернализованих и интернализованих проблема у адолесценцији; 3) Вршњачки односи у адолесценцији; 4) Преглед досадашњих истраживања повезаности вршњачких односа са екстернализованим и интернализованим проблемима код адолесцената. Прикупљање података обавиће се током априла и маја 2018. године. Након тога, приступиће се обради

података, анализи и интерпретацији добијених резултата и изради истраживачког дела докторске дисертације. Планирано је да докторска дисертација буде завршена до краја 2018. године.

Комисија сматра да је план рада добро осмишљен и да се може остварити у предвиђеном року.

Методе и узорак истраживања

Истраживање ће бити спроведено у пет градова на територији Школске управе Ужице. У истраживању ће учествовати 10 основних школа, са по два одељења седмог и осмог разреда и 10 средњих школа, са по два одељења првог и другог разреда. Селекција градова, школа и одељења обавиће се методом случајног избора. Изабране школе биће информисане о циљевима и начину истраживања и тражиће се сагласност управе школе и родитеља за учествовање адолесцената у истраживању. Укупан узорак чиниће око 1000 адолесцената, оба пола, узраста 13–17 година.

Прикупљање података обавиће се анкетирањем ученика у просторијама школе, током једног школског часа. За прикупљење општих података о адолесцентима користиће се упитник који је посебно направљен за потребе овог истраживања. За процену квалитета вршњачких односа користиће се следећи инструменти: Скала афективне везаности за вршњаке из Ревидираног инвентара афективне везаности за родитеље и вршњаке (*Inventory of Parent and Peer Attachment – IPPA*) (Gullone & Robinson, 2005); Мултидимензионална скала вршњачке виктимизације – ревидирана верзија (*Multidimensional Peer Victimisation Scale – Revised – MPVS-R)* (Betts, Houston & Steer, 2015); Профил самоперцепције за адолесценте (*The Self-Perception Profile for Adolescents – SPPA)* (Harter, 2012) и то подскале Социјална компетенција, Романтичне везе и Блиска пријатељства; номинација најбољих пријатеља из одељења. За процену екстернализованих и интернализованих проблема адолесцената користиће се Упитник за младе (*Youth Self-Report – YSR*) Ахенбаховог система емпиријски засноване процене (*Achenbach System of Empiricaly Based Assessment – ASEBA*) (Achenbach & Rescorla, 2007). Предвиђено је да се пре анкетирања адолесценти информишу о истраживању и начину попуњавања упитника.

Комисија оцењује да су методе и узорак истраживања у складу са предметом и циљевима истраживања и да задовољавају савремене методолошке стандарде.

Методе статистичке обраде података

Предвиђена је примена методе дескриптивне статистике за основну обраду података. За тестирање статистичке значајности разлика између појединих група испитаника у оствареним скоровима на скалама и подскалама примењених инструмената користиће се т-тест и анализа варијансе. Корелационим и регресионим анализама испитаће се повезаност између главних варијабли истраживања које описују вршњачке односе и проблеме у понашању. Резултати истраживања биће приказани табеларно или графички.

Према мишљењу Комисије, предложене методе статистичке обраде података одговарају циљевима и инструментима истраживања.

VI ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ И КАНДИДАТА

Увидом у приложену документацију, Комисија је констатовала да кандидат Срђан Кљајевић, мастер дефектолог испуњава услове за израду докторске дисертације. Срђан Кљајевић је положио све испите предвиђене програмом докторских студија и има објављене научне радове из уже научне области Теоријски и методски приступи у превенцији и третману поремећаја понашања који су непосредно повезани са предлогом пројекта докторске дисертације.

Комисија сматра да је предложена тема оригинална, актуелна и значајна за развој уже научне области Теоријски и методски приступи у превенцији и третману поремећаја понашања. На основу анализе предлога пројекта докторске дисертације, Комисија је дошла до закључка да предмет истраживања има добро теоријско и емпиријско утемељење, да су истраживачки циљеви и задаци јасно формулисани и усклађени са предметом истраживања, као и да је емпиријско истраживање адекватно методолошки конципирано.

На основу предочених чињеница и оцена, Комисија предлаже Већу за мастер, специјалистичке и докторске студије Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију да кандидату Срђану Кљајевићу одобри израду докторске дисертације под називом УЛОГА ВРШЊАЧКИХ ОДНОСА У РАЗВОЈУ ПРОБЛЕМА У ПОНАШАЊУ ТОКОМ АДОЛЕСЦЕНЦИЈЕ и да за ментора именује др Весну Жунић-Павловић, редовног професора Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију.

У Београду, 15. јануара 2018. године

КОМИСИЈА:

_____

др Весна Жунић-Павловић, редовни професор
Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

_____

др Горан Јованић, доцент
Универзитет у Београд – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

_____

др Мелиха Биједић, ванредни професор
Универзитет у Тузли – Едукацијско-рехабилитацијски факултет